

Natoroznanske stvari.

Ravnokrilci (Geradflügler, Orthoptera).

Za pokušnjo iz Erjavčevega „Živalstva“. *)

274. Kobilica selivka (Zugheuschrecke, Aeri-dium migratorium) je čez 2 palca dolga, zelenkasto rujava. Ima štiri neenake, rujave, rumeno lisaste krila, kratki nitkasti tipalnici in dolgi krepki zadnji nogi za skakanje. Zdolej na prsih je rudeča ko opeka.

Ta zeló razvpita zaželka pride posamezno skor vsako leto v naše kraje; njena prava domovina je pa prednja Azija in severna Afrika, kjer se prikaže včasih v brezštevlnih rojih in potem popotuje bolj proti severju. Posamezni roji so prišli celó na Nemško in Francozko. Zadnji véliki roj je prišel l. 1747 na Ogersko, in od tistega časa naših krajev ni več zadela ta nesreča.

Ti roji so po več ur dolgi in široki in tako gosti, da zatemné solnce, kakor oblaki. Če padejo v kak kraj, zagrnjene so ž njimi tla, ceste in hiše po čevlji na debelo. V nekoliko urah požró vse, kar je na polji, žito, travo, listje po vinogradih in drevesih. Šum grizóh kobilic primerjajo prasketanju ognja, kadar ga veter podpihuje. Tako opustošena zemlja je, kakor da bi bila požgana. Zraven pa tudi mnogo kobilic pogine od truda, ali pa jih zmečkajo druge, in te potem gnjijó, kužijo zrak in iz tega se izcimijo večkrat nevarne bolezni. Nekteri narodi nabirajo kobilice in jih jedó posušene, osoljene ali pa tudi v moko zdrobljene.

Zoper to šibo Božjo ga ni skor družega pomočka, kot nabirati kobilice in njih jajca, ter jih ali sežgati ali pa globoko zakopati. Kobilice ležejo jajca v kepah v zemljo. Izvalivše se ličinke so podobne starim, samo da nimajo kril.

Manjše domače kobilice, ktere skačejo po travnikih in po polji, niso sicer tako škodljive, kakor selivka, ali vendar škodijo senu, posebno v vročih poletjih. Čvrčijo prav slabo s tem, da drgajo krila ob stegno. Med njimi je črna ropotulja (Schnarrheuschrecke, Acridium stridulum), ki se pozná po lepih, ko cinober rudečih krilih. Pogosto se vidi po solnčnatih, zaraščenih krajih, če se ji človek bliža, škripaje sfrfrá.

275. Zelena kobilica (grüne Laubheuschrecke, Socusta viridissima) je čez palec dolga in vsa zelena. Krila so še enkrat daljše kot zadek, tudi nitkasti tipavnici ste daljši od telesa. Samica ima kakor sabljo zakrivljeno vbadalce, s katerim jajca v zemljo zabada.

Kobilice se poznajo po dolgih tipavnicah in skačejo pogosto po polji in po grmovji, toda krila dobé še le avgusta. S tem, da drgajo krilo ob krilo, glasno škripljejo.

276. Bramor (Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris) je ponočna, podzemeljska zaželka rujave barve. Močno in debelo telo je 2 palca dolgo, tipavnici in krili so krajši od telesa. Posebno čudni ste prednji nogi, členi na teh nogah so široki, plošnati in z močnimi zobmi oboroženi, ž njimi rije pod zemljo.

Bramor je jako škodljiva zaželka, ki v podobi in v načnu življenja opominja na krta. Na suhah njivah, travnikih in po vrtilih koplje ravne hodnike in pri tem delu ogrize in ogloje vse tenke koreninice in celó mladim drevescem škodo dela. Samica znese mesca junija ali julija v okroglo jamico 1½ čevelj pod zemljo do 300 rumenkastih, ko konopno zrno debelih jajc. Ličinke živé nekoliko časa v društvu; takrat jih je najbolje izkopati ali pa zemljo prav dobro poteptati.

277. Muren poljski (Feldgrille, Gryllus campestris) je znana, palec dolga črna zaželka, ki se od prejšnjega loči v tem, da nima nog za rovanje in da

ima dolgi tipalnici. Samec prav glasno čvrčí, samica pa imá vbadalce.

Na suhah tratah in grivah sedí pri lepem vremenu muren pred svojo luknjo in čvrčí; če pa le kaj zašumi, zbeží v luknjo in molčí. Živijo od koreninic in semena, pa niso tako škodljivi ko bramorji. — V hišah na toplih krajih, v kuhinji, blizo peči in ognjišč živí druga temu podobna, ponočna zaželka, namreč hišni muren ali striček (Hausgrille, Gryllus domesticus), ki je podnevi skrit v zidnih spoklinah, ponoči pa glasno čvrčí in išče hrane, namreč kruha, moke, žita itd.

278. Hinavka (Gewöhnliche Fangheuschrecke ali Gottesanbeterin, Mantis religiosa) je prav znamenita zavoljo čudne podobe in življenja. Majhna glava s kratkima nitkastima tipalicama je nasajena na ozkem podolgastem oprsji, kakor na vratu. Zadek je pa jako širok in plošnat. Vsa zaželka je zelena ali rujavkasto rumena. Noge so ji precej dolge, prednji nogi imate ostre, rezne robove in se daste zaklopiti kakor britev.

Hinavka živí v toplejših krajih, tudi že okoli Dunaja na solnčnatih gričih v travi in na nizkem grmovji; ker je zelena, razločiti jo je težko od rastline, na kateri stanuje. Navadno sedí mirno, ali pa lazi počasi okoli in loví muhe in druge male zaželke. Glavo, oprsje in prednji nogi drží vedno po konci, kakor drží človek rokó, kadar moli, zato ji pravimo hinavka. V vročih deželah živé še mnoge druge vrste, ki so tej podobne, toda so še bolj čudne. Tako postavim: živí list v iztočni Indii, čegar zadek je popolnoma podoben zvenjenemu listu; velikanski suhi strah, čegar tenko sivo telo je podobno suhi goli vejici itd.

Slovstvene stvari.

Nasvèt.

Prav všečno nam je, da so „Novice“ postavile slovenskemu svetu „Kriesnice“ na ogled in mu pojavile tako njih visoko vrednost. Smelo se raduje vsak vreden Slovenije sin, da je to krasno delo tudi našega naroda sestricam slovenskim deklicam posvečeno.

Al spomin, da naše domoljubke ne bodo mogle razumeti milih glasov, ki jim iz te knjige na mlade ušesa donijo, — da ne bodo mogle okušati prijetnih misel, ki se iz nje v nježne srca izlivajo, — in da ne bodo mogle ogledovati krasnih slik, ki mladim ljudém duhove kviško povzdigujejo, — ker jim zagrinjalo olikanega hrvaško-srbskega jezika vse te milote, te prijetnosti in te krasote zakriva — ta spomin je nam porodil živo željo, ki je tako močna, da je ne moremo več v svojih srcih zakrite imeti: željo namreč, da bi „Kriesnice“ le skorej v slovenskem prevodu beli dan zagledale. Le tako bi to posvetilo zaželjeni sad obrodilo, in dosegel bi se vzvišeni posvetiteljev namen. Slovenci s tem najlepše pokažemo, kako ljubo nam je, da je slavni pesnik tudi naše Slovenke v venec jugoslavjanske slave tako krasno vpletel.

Iz teh nagibov tedaj podajamo prijazni nasvèt: naj bi kter slovenskih pesnikov blagovoljno prevzel to lepo nalogo, da bi v slovensko obleko povil krasno darilce, ki ga je jugoslovanski domoljub našim dekletom v hrvaško-srbski opravi žlahnodušno poklonil.

Nasvetu temu pristavljamo tistih 5 prestavljenih „Kresnic“, ki so bile pri zadnji véliki besedi tukaj deklamovane.

Čitavnica tominska.

Kresnice.

Posvečenje sestram trojim

Hrvaticam, Srbkinjam, Slovenkam.

Zelení se gora, trava raste, že pregreva solnce žarno, okoli cvetja čebelice bučijo in čvrčí škerjanček

*) Več o tem delu drugi pot.